

BISERICA ȘI ȘCOALA.

Foaie bisericească școlastică, literară și economică.

Apare odată în săptămână: **DUMINECA.**

<p>PREȚUL ABONAMENTULUI.</p> <p>Pentru Austro-Ungaria: Pe un an 10 cor. — pe 1/2 an 5 cor. Pentru România și străinătate: Pe un an 14 fr. : pe jumătate an 7 fr.</p>	<p>PREȚUL INSERTIUNILOR :</p> <p>Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin cam 150 cuvinte 6 cor.; până la 200 cuvinte 8 cor.; și mai sus 10 cor. v. a.</p>	<p>Correspondențele să se adreseze Redacțiunii „BISERICA și ȘCOALA“ Ear banii de prenumerațiune la TIPOGRAFIA DIECESANĂ în ARAD.</p>
---	--	--

Școala de fete din Arad.

La sîmul mamelor este isvorul fericirii și mării neamurilor.

Acest adevăr probat prin istoria omenimei și întărit prin experiența generațiunilor omenesti, a preocupat și preocupă popoarele culte, cari se întrec în pregătirea femeii pentru importanța și rolul ce dînsa are să împlinescă în viață.

Dacă la sîmul mamei găsește copilul întâia hrană trupească, și sufletul său, dezvoltarea sa morală, își are baza și începutul la mamă, în creșterea și educațiunea familiară.

Dar ca femeia să poată da progenerii o creștere și educațiune corespunzătoare, să poată da lumii generațiunii, lumii de azi urmași trupești și sufletești sănătoși, trebuie să primească și dînsa o cultură corespunzătoare, pentru a-și putea împlini cu pricepere și demnitate sublima misiune.

În același timp și în viața socială, coloritul, duhul vieții sociale, este depus în mâinile femeii.

Pentru aceste motive, școala de fete merită tot atîta sollicitudine și trebuie să fie ridicată la același nivel, ca și școlile de băieți.

Și dacă marile popoare, înaintate în cultură, dau o deosebită îngrijire educațiunii femeii, cu atît mai mult suntem noi datorii a ne îngriji și a pregăti un viitor mai frumos și mai bun urmașilor noștri.

Neamul nostru, trecut prin atîtea nevoi în curs de veacuri, încît numai Dumnezeu și firea sa aleasă l-au făcut să braveze intemperiiile, să persiste și să rămână ceea-ce a fost și este, se găsește astăzi într'o situație cu mult mai primejdioasă decît ori-și când; astăzi, sub presiunea concurenței culturale străine, care tinde să-l copleșască, — fiind mai puțin și mai slab

armat decît contrarii săi, cum va putea să persiste și să se valideze, dacă nu va face apel la cultură, cum va da viață culturii și educațiunii naționale-religioase, dacă nu prin pregătirea și întărirea sanctuarelor familiare, în cari femeia e chemată în întâiul rînd să facă slujba, — pentru mîntuirea casei și sporirea avutului strămoșesc!

Apresiasi a fost acest punct de vedere de frunțașii vieții noastre bisericești, în frunte cu P. S. Sa D-I Episcop diecesan și Vener. Sinod eparchial, ceea-ce clar se învederează, din concludul sinodal, prin care se decretează, că Școala de fete cu internat din Arad susținută cu mari greutăți și jertfe, trebuie susținută necondiționat și dezvoltată pe viitor în sensul cerințelor moderne și trebuințelor poporului nostru.

Mari au fost și sunt încă greutățile susținerii acestei școale, căci fond propriu ea nu are; diecesa la rîndul său, din modestele sale resurse, prea puțin a putut și poate să contribuie la susținerea ei, — așa că până în prezent școala în cea mai mare parte s'a susținut din venitele sale proprii, cari însă nu numai că nu sunt suficiente pentru a întreprinde noua ei organizare, ci s'a necesitat chiar împărțirea de ajutoare, pe cari i-le-a acordat Consistorul an de an.

Susținerea și dezvoltarea ei însă, într'un mare centru românesc, cum este Aradul în împrejurările și condițiunile de viață ale poporului nostru, se impune. Și am relavat mai sus, că susținerea și dezvoltarea ei este deja un lucru hotărît, de cercurile conducătoare ale diecesei.

Dupăcum suntem informați, P. S. Sa D-I Episcop diecesan, care este viu preocupat de a găsi o soartă mai bună »orfanei din Munți«, a dispus convocarea unei mari anchete de frunțași cu inimă, dragoste și duh de jertfă pentru înălțarea

acestei școale, spre a chibzui și afla mijloacele și modul înălțării unei măndre instituțiuni a creșterii fetelor, în centrul diecesei.

Și ca un bun augur, anunțăm, că după-ce printr'un prea însemnat dar al P. S. Sale pusu-s'a frumoasă temelie unui fond,—și din afară a sosit »prima rânduică« și anume: un distins jertfitor pentru toate cauzele mari și bune, a cărui anonim, la dorința sa proprie, îl păstrăm, — a depus la Cassa consistorială suma de 1000 cor. pentru fondul »Școalei de fete cu internat din Arad«.

Dumnezeu să înmulțească talantul lui în ceriu și pe pământ!

Material pentru istoria diecesei Aradului.

V.

Rechtl. Parere. Das griechische Kloster und Kirche Marcsa in dem Varasdiner Gralat betref.*)

Worüber so wohl Herr Bischoff zu Agram nomine unitorum, als auch dermahl griech. Bischoff zu Marcsa nomine non Unitorum grecorum in Streit und Irrungen verfangen stehen, auch dero Beyderseithige Nothdürften pro et cotra Bey der wohl Löbl. Kays. Hof-Commission in vorberüchteten Gralat schriftlich eingerichtet worden, als

Erstlich: ist von seithen des griech. Bischoffen nebst seiner geistl. und welt. *Nation tam romani, quam graeci ritus*, unter andern pro *Scatebra primaeva* zu festsetzung seines Hauptfundamenti schriftl beygebracht, und ab adverso noch dermahlen in dero schriftl nothdurft noch dermahlen nicht wiederleget worden dass, nachdeme zum Endte der Regierung Maximiliani secundi glorwürdigsten ardenkens mit allergnädigster Verwillignng *die Wallachische Nation* das devastirte, Obere Slavonien, wo anjezo das Varasdinische oder winzische und Petrinianische Gralat stehet, unter dero Beeden herführenden Vukovich und Plassinovich occupiret, den Cristl. Erbfeind daraus verjaget, mit allergdst. Kays. Consens der griech. Metropolit Gabriel aus dem Basilianischen Kloster Szermihl in Posnien anhero beruffen worden sey, um auf dem Orth, wo vor undenklichen Zeiten die Abbatei S. Michaelis Archangeli gestanden, zur Ehre Gottes, ein Kirche anfänglich nur von Holtz aufzubauen, welche selbiger auch diesem Ertz-Engel dediciret, und darselbst einige Mönche S. Basili eingeführet, mithin zu diesen endte auf dass dermahlen zugeachten Marcsa vorrähige und noch obhandene uhralte Kirchen silber nebst anderen ornatilien und Kirchenschätzen mit sich gebracht hätte, so auch von seinen nachfolgern successive vermehret worden, wie dann auch ./ Tit. ./ H. Gral gr. Georg Ludwig von Schwarzenberg Anno 1644, de 20. Septembris dem

*) Documentul acesta deși nu se rapoartă la diecesa Aradului, îl publicăm pentru importanța lui istorică.

Basilianischen Kloster Marcsa als Mayst. Belvöllmächtiger seine schriftl. limites und ordentl. Gränitz Scheidung aufzuricheten allda gewesen.

Nach erfolgten tödtlichen Hintritt des Metropolit Gabriel ist selbigen auf oberstandenen Kloster Szermihl ein so genanter Simeon *Katanea*, (welcher von Ferdinando secundo als Ertzhertzogen zu Österreich mit viellerley Besondern Gnaden beehret worden) und diesem ein Maxim *Möysillo* als griech. Bischof succediret.

Der vierdte Nachfolger namens Theodor Malkuritz hat den anfang gemacht, die noch zu dato stehende Kirche zu Marcsa Besser und mit Mauerwerck aufzuführen, welchen der Bischof Minselovich, und der Bischof Sabba Stanisavlevich nachgefolget und Anno 1654 der 10-ten Maji diesen Kirchen und Kloster Bau geendiget, auch zwei Glocken zur Kirchen verschaffet.

Wie zumahlen jedoch alle diese angeführte Geistl. Satzungen dem griech. Bishofen Simeon Philippovich alleinig das Kloster Marcsa sammt der Kirchen zuerkennen, so hat hingegen derselbe auch Krafft deren gegentheiligen claren documenten an das durch den heimlich unirt gewesten ersten Bischoff Paul Morchicz an sich gebrachte Bisthum Suidnicz, oder Platnitz, wie auch an der erkaufften grundherrschaft Pribitz ex eodem fundamento gantz und gar nichts zu suchen, noch zu fordern, doch gebühren der Kirchen zu Marcsa noch alle diejenige Kirchen Paramenta, welche nach Agram salviret worden.

Salvo iure eximiore.

Sign. Creütz in Croatien den 8-ten Febr. 1737.

Ambrosius Frestschner
v. *Salzenthall*
Kays. Gral Auditor Lient.

Opiniune iuridică, privitor la mănăstirea și biserică grecească din Marcia, generalatul Varașdin.

Cu privire la cari atât Domnul episcop dela Agram în numele uniților, cât și actualul episcop grecesc dela Marcia în numele neuniților greci stau în ceartă și neînțelegere, și cu privire la cari din ambele părți s'au înaintat recursurile date în scris pro et contra, măritei comisi. aulice ces. din numitul generalat, precum

Intăia oară: din partea episcopului grecesc împreună cu națiunea sa preoțească și mireană, atât de *ritul roman* cât și de *ritul grecesc* între altele în scris s'a susținut *pro scatebra primaeva* spre constatarea dreptului său principal, și din partea contrară în recursul dat în scris până acum n'a fost resturnat,—că după ce cătră sftșitul domniei lui Maximilian II de glorioasă amintire cu învoire prea înaltă *națiunea valahă* sub comanda beliducilor Vukovich și Plasionovici a ocupat

Slavonia de sus devastată, unde astăzi zace generalatul dela Varașdin sau Winez și Petrinian, și a alungat de acolo dușmanii ereditari ai creștinismului, — cu preagrațioasă concesiune ces. a fost chemat aici mitropolitul Gabriel din mănăstirea basiliană Sermil în Bosnia ba pe locuri unde în vremuri nepomenite a stat abatia S.tului arhangel Mihal, să ridice în cinstea lui D-zeu o biserică. la început numai din lemn, care a și fost închinată din partea lui acestui arhangel, — că, s'au introdus aici căți-va călugări basiliani, și prin urmare spre acest scop ar fi adus cu sine argintăriile bisericesti străvechi împreună cu alte podoabe și comori bisericesti, cari și acum se găsesc și se află în pomenita biserică dela Marcă, și cari apoi de cătră urmașii sei au fost rînd pe rînd înmulțite, și cum apoi la 20 Septemvrie 1644 (Tit) domnul General conte George Ludovic de Schwarzenberg, ca plenipotențiat al M. Sale a fost în mănăstirea basiliană Marcia, ca să-i stabilească în scris limita și granițele hotărîte.

După moartea mitropolitului Gabriel i-a urmat în pomenita mănăstire dela Sermil episcop grecesc un așa numit *Simion Catanea*, (care din partea lui Ferdinand al II-lea, ca archiduce al Austriei, a fost învrednicit de multe favoruri) și acestuia ceva *Maxim Moy-silo*.

Al patrulea urmaș cu numele Teodor Malcuriț a făcut începutul să clădiască biserica dela Marcia, care și azi stă, mai bine și cu ziduri, — căruia i-a urmat episcopul Misnelovici și episcopul Sava Stanisavlevici și la 10 Maiu 1654 au terminat zidirea acestei biserici și mănăstiri și au provăzut biserica și cu două clopote.

De oare-ce însă acum toate aceste statute preoțești înșirate episcopului grecesc Simion Filippovici nu-i dau decât mănăstirea dela Marcia împreună cu biserică, astfel de altă parte în urma dovezilor clare ale contrarului n'are nici un drept la episcopia Suidnicz sau Platniț, usurpată de primul episcop Paul Morchiț, care în ascuns a fost unit, și nici la moșia domniască Pribitz cumpărată ex eodem fundamento, dar bisericii dela Marcia îi mai compet toate podoabele bisericesti, cari au fost duse la Agram.

Salvo iure eximio.

Semnat, Creutz, în Croația, la 8 Februarie 1737

Ambrosiu Frestschnur
de Salzenthall
auditor-general. locot. ces.

Poporul nostru

înainte și după treizeci de ani.

(Ecou la articolii C. Sale D-lui R. Ciorogariu.)

(Urmare și fine.)

În urma acestora rămâne de-o parte deplin constatată, că Ioan Hârduț a primit Biblia îm-

preună cu sf. Evanghelii și alte cărți religioase mai mărunte, ca dar, dela nemuritorul Mitropolit Andreiu Baron de Șaguna; ear' de altă parte se invederează în mod neîndoelnic zelul său creștinesc și truda cu care, ca un adevărat apostol, s'a pus în slujba bisericii sale.

Unele din cărțile acestea le-a donat și altor biserici din jur, iar dacă cineva îl întrebă pentru-ce face el lucrul acesta, răspundea cu mândrie creștinească: »Sunt sărac; n'am masă, n'am casă, decât pe Dumnezeu și sfânta lui casă. Imi fac pomenire eu singur și vreau să slujesc lui Dumnezeu ca un creștin bun cât voi trăi; ear' după-ce mor, Dumnezeu facă cu mine cum va voi!»

Eată creștinul adevărat! Eată poporeanul, care ilustrează epoca în care a trăit.

Nu era p'atunci fățarie și secte antireligioase nu erau. Poporul trăia pe lângă preot și cu sfaturile lui; ear' dacă cineva îndrăznea să vatem pe preotul lor, cine sărea mai întâiu întru apărarea caracterului și vazei preotului, un Ioan Hârduț și alți contimporani evlavioși.

Azi — cum am mai accentuat — să fi cu candela aprinsă de să se vadă călătorilor prin vieață, cum se vede farul luminos călătorilor pe mare, n'ai folosit mult ori nimic în anumite locuri și între anumite împrejurări la poporul nostru, căci vântul patimilor omenești, furtuna sectarilor și a socialiștilor, prăpădește pe cei slabi cu duhul; ear' până să vină seninul pe urma furtunii, stai izolat, preotule, lovit și schingiuit, de multe-ori chiar fără privirea pretenoasă și încurajatoare a mai marilor tăi!

Așa am învățat în școala dascălului meu iubit, — să fim nainte de toate sinceri. Să nu fim socotit deci sceptic și nici să nu creadă nimeni, că-mi lipsește curagiul și sunt pe sfârșite cu oleul din candelă!

Constat aceasta și trec înainte, mai ales că am nădejdea tare că în situația actuală în care se găsește diecesa Aradului, se vor pune rînd pe rînd, bazele unei activități largi și mănoase, în favorul și pentru încurajarea preoției noastre.

Ideile bune, sfaturile părintești venite de sus, au totdeauna loc în inimile noastre.

Soldatul în răsboiu își jertfește cu drag vieața, dacă aude marșul său național; tot astfel o muzică dulce e graiul Archiereului, al mai marilor din gremiu, dela institutele de învățământ superior, dacă — »cel ce s'a învrednicit de înđoită cinste«, — preotul harnic, care luptă din toată inima în răsboiu cu întunerecul iadului, aude și el o vorbă de mângăere!

Pentru a se face aceasta, prea on. Domni șefi tractuali le incumbă datorința de a informa cu drag superioritatea despre cei-ce »cu doi talanți

au câștigat alți doi», — dacă cu durere trebuie să facă arătare contra acelor, cari neglija a fi preoți cum se cuvine!

În acest chip apoi văzând cum lucrul și capabilitatea unora se aprobă și răsplătește cu bine; ear' culpa și neglijența altora se reproabă și pedepsește aspru, — răul cel mare, ce se crede a fi în sinul preoției, ar căpăta, după urgența cazurilor date, lovitura de moarte și am avea un cler, care ar impune respect și stimă chiar și înaintea străinilor.

Operațiunea aceasta, adecă rezultatele ei, să nu fie tănuite și să nu încapă numai în cadrele oficialității.

Vrem sanarea unui rău mare?

De ce să nu-l spunem numai noi, când afară de oficiul nostru lumea toată în anumite împregiurări cu anumite persoane și fapte, a urzit lucrurile, cari ne privesc?!

Mai ales e de lipsă aceasta acum, când opinia publică în jurul preoției n'o formează evlavioșii de-acum 30 de ani, ca d'al de Ioan Hărduț, — ci o seamă de invidioși, și foarte puțini poporeni buni și cu dragoste cătră fețele sfințite.

Când vor vedea cei buni că preotul are vază și considerație la mai marii săi, gălăgioșii de diferite poziții ai comunelor nu vor putea să-l ponegrească, fără apostrofări convenite, ear' aceasta ar contribui nespuse de mult la purificarea moravurilor poporului.

Cine-i vinovat, mai ales dacă e preot, să fie pedepsit aspru, dar' și aceasta să nu se tănuască, pentru-că de cerem unui laic să respecteze ordinea socială și legea, cu atât mai ales e de datoră preotului să umble în căile Domnului, și să-și împlinească chemarea cu scumpătate.

Acestea am socotit să le spun drept ecou la înțeleptele idei cuprinse în articolii iscăliți de dascălul meu R. Ciorogariu și intitulăți: »*In atențiunea conferențelor preoțești*«.

Cine crede că n'am scris bine, aștearnă-se pe lucru și arunce sămânța în ogradă: »Biserica și Școala« e gata să îmbrățișeze pe toți, cei-ce vor și știu să gândească.

Alexandru Muntean al lui Vasile,
paroch in Cherechi.

Predică funebrală.*

»Și va trece viața noastră ca urma norului, și se va stinge ca negura când se alungă de razele soarelui«.

Înt. Sol. II 4.

Intristată adunare!

De câte ori moartea răpește pe câte unul dintre noi, un simțământ deosebit cuprinde inimile noastre. Un simțământ de neliniște și duioșie sufletească pătrunde ființa noastră și ne trezește din sbuciumările cele multe ale vieții, aducându-ne aminte să nu ne cufundăm prea tare în grijile pământești, căci: »ca umbra trecătoare este viața noastră, și nu este întoarcere sfârșitului, că s'au pecelluit și nimenea nu se va întoarce (Înt. S. II. 5).

Cuvântul „moarte,“ ca un fior rece și ca o spaimă neașteptată străbate simțirile omului, și pune pe grijă pe cel nepăsător și îndărătnic, face să se cutremure cei lacomi și îngâmfați, bagă frică și cutremur în cei păcătoși și fărădelege, și tuturor le aduce aminte că sunt numai niște căători aici în lume, iar cursul călătoriei este scurt și trece atât de repede, că mulți dintre acești căători-pământeni, învăluindu-se și răsboindu-se cu grijile lumești, pe neștiute se pomenesc că au ajuns la capătul călătoriei lor, au ajuns la marginea mormântului, care pe toți îi aștepta, îi va cuprinde și-i va închide în sinul său întunecos și rece.

Trei coți de pământ îi va ajunge apoi celui ce în viață nu-i ajungea mulțimea holdelor, nici lungimea nici lățimea lor. Și cei ce în vestminte și podoabe scumpe se îmbrăcau, înfășurase-vor într'un g'olgiu subțire și slab pe care în câte-va zile îl vor sfășia jivini-nile cele mărunte ale pământului; iar în locul scaunului moale și a așternutului de pene, odihnise-va într'o vizuină presărată cu petrii și acoperită cu gllii. Cei ce în inbuibări și desfrânări nu-și mai puteau sătura trupul pe pământ, într'o groapă strămtă se inbuiează vermii din uriciunea trupului lor închisă acolo! Și cei ce aveau limba slobodă spre hulă, gura deschisă spre minciună, ochii spre amăgire, picioarele gata spre înșelăciune și vrajbă, portul și purtarea spre fală și poftă vicleană, — de-opotrivă moartea le leagă limba, le închide gura, le stinge ochii, le înfrână picioarele și-i desbracă de toată frumseța amăgitoare.

Mortea surpă toate planurile oamenilor rêvnitori după putere și mărire, nimicește setea după bogăție și curină toată rëutatea și viclenia omenească, — iar mormântul își cere înapoi partea sa, căci din pământ fiind toată făptura zidită, la locul ei se va întoarce, după adevărînța sfei Scripturi: »Toate merg la un loc, toate s'au făcut din țărină și toate se vor întoarce în țărină.« (Eclis. III. 20).

Împăratul Solomon, cărui D-zeu îi dăruise cea mai înaltă înțelepciune, ce numai se poate unui om da,

* Ținută la înmormântarea învățătorului emerit T. Feier din Bonțești. Mesb. Buteni, care a făcut fundațiune filantropică de stipendii de 20.000 cor. sub administrația Consistorului din Arad.

a cercat toate căile, toate chipurile și mijloacele prin cari ar putea afla pe sama omului fericire aici pe pământ. Cercat-a fericire în petreceri și veselii și a văzut, că de aceste sufletul omului se urește și îl cuprinde apoi mâhnire și întristare. Cercatu-o-a în zidiri mărește și pompoase, în pomi și în dumbrăvi minunate dar nici aceste nu l'au mulțămît. Căutatu-o-a în mulțimea slugilor, în cântăreți vesteți și în muzicanți aleși, dar sufletul i-sa săturat și de ceste; cercat-a în turme nenumărate, în bogății neprețuite, dar de odată cu aceste griji și supărări i-au încujurat sufletul, și cu cât mai mult cercase a-se îngrădi cu bunătățile și plăcerile cari să-i aducă fericirea, cu atât simțea și vedea mai mult, că sufletul tot mai tare i-se cufundă în întristări, griji și dureri. Și la urmă cercând toate căile și lucrurile lumești, se convinge, că omul nu poate afla în lume fericirea, și atunci înțeleptul împărat, plin de întristare, vestește cu glas mare adevărul aflat: „Deșertăciunea deșertăciunilor, tote sunt deșertăciune“.

Da, așa este Jelnici ascultători! Deșertăciune sunt toate cele pământești. Mărirea și bogăția sunt bucurii înălțătoare; fericirea un vis amăgitor, iar viața un fum, un abure sburător, care după cuvintele sf. Scr.: „Ca umbra au trecut și ca o veste ce aleargă prea aproape. Ca corabia care trece prin valurile apei, de a cărei trecere nu se află urmă, nici calea umblării ei prin valuri. Sau ca paserea ce zboară în aer, a cărei nici semn de călătorie nu se află“ (Inț. V. 9, 10, 13).

Noi știm că strămoșii noștri cei dintâi, nu spre aceasta lume au fost creați, ci spre a-se desfăta în bucuriile cerești ale raiului, dar pentru neascultare și călcarea poruncii au fost alungați de acolo perzând fericirea cea adevărată a cerului ei și toți următorii lor. Aceasta fericire care a fost altoită în sufletul strămoșului Adam, a trecut și în sufletele și simțemintele următorilor săi din neam în neam. După aceasta fericire perdută, — pe care noi nu o cunoaștem, ci numai o simțim cu sufletul și mintea, — după aceasta fericire zic, dorește și însătoșază inima noastră, și ori cu ce îndestulare, ori cu ce putere și mărire să ne îmbrăcăm aici, inima și sufletul nostru știe și simțeste, că aceste sunt numai deșertăciuni și amăgiri trecătoare, nu sunt fericirea cea adevărată, după care dorește și suspină ele.

Puternicul și înduratul Creator, care n'a zidit pe om spre perire, ci spre moștenirea fericirii cerești, ni-a dat nouă cale și putință să dobândim aceasta fericire. Și precum un împărat răsplătește pe ostașul harnic și credincios cu daruri și cu cinste, și pedepsește pe cel necredincios și nevrednic cu pierderea slobozaniei și cu moarte, — așa și Impăratul ceresc.

După-ce noi odată ne-am legat cu păcat, care este dușman al lui D-zeu, ne-a poruncit să ne luptăm cu acesta — și cel ce îl va birui vrednic se va arăta de cinstea cerescului Impărat iar care de păcat se va lăsa biruit, pedeapsa îi va fi partea de răsplătire.

Viața omenească e timpul de luptă. De când se naște până apune omul, păcatul îl amăgește cu nenu-

mărate ispite, poftă și plăceri și cu întristare vedem, că pe mulți îi biruește și-i face robi, aceștia sunt ostașii cei nevrednici pe cari împăratul îi va rușina. Și iarăși cei ce nu se lasă înșelați de amăgirile mincinoase ale lumii, ci stăruiesc și petrec în credință adevărată, în fapte bune, în viață cinstită și curată, sunt ostașii cei credincioși, cari vor lua de la împăratul ceresc cununa fericirii.

Cu alte cuvinte, cursul vieții omenești e timpul sămănatului. Ceea ce va sămăna aici, va secera în viața viitoare. De va sămăna fapte bune, rod cu îndestulare va secera, iar de va sămăna rele, rele va și secera acolo, căci după adevărul sf. Scr.: „Nu avem aici cetate stătătoare, ci căutăm pe cea viitoare“

Jeln. Asc! Ne-am adunat astăzi, ca să petrecem de aici pe un frate a nostru, care astăzi părăsește lumea cu toate frumusețile și cu toate deșertăciunile ei, ca să meargă în altă lume de unde nu mai este rențoarcere.

Toți l-ați cunoscut, toți l-ați știut și l-ați văzut petrecând printre noi în lume. Și mulți sunt aceia cari s'au împărțășit de sfaturile, de povețele și de ajutorul lui.

Viața lui a fost o viață frumoasă, brațul său a fost măsura cumpătului și a socotelii înțelepte. Inima și mintea le-a purtat totdeauna ca o lumină aprinsă ca să lumineze și să înainteze binele bisericii și a neamului său.

Șasezeci și unul de ani sunt împlețiți în cununa vieții sale și lung a fost șirul acelor ani, în cari a muncit el cu toată puterea corpului și dragostea sufletului în ogorul științei și a deșteptării.

Încă ca tiner și-a început el aici în comuna aceasta cariera sa cea frumoasă, dar grea și spinosă a învățătoriei și timp îndelungat și-a urmat-o cu însuflețire în comuna Comoriște din diecesa Caransebeșului, Toți câți l-au cunoscut știu, că a fost un prețuit și dester măestru în breasla sa. Multe minți a deschis el și le-a făcut înțelegătoare; la multe suflete a dat lumină: în multe inimi a altoit el însușiri alese și nobile, în multe pepturi a sădit simțeminte curate și virtuozose în câte cauze, împrejurări și privilegii din viața sa de dascăl român a stăruit și lucrat, înfruntând necazuri, suferințe și dureri sufletești, ca să facă cale luminei, deșteptării și înaintării.

Treizeci și cinci de ani impliniți în slujba școalei, lucrați pentru deșteptarea neamului și munciți pentru înaintarea omeniei, este Ielu. I. Asc! în viața cea grea a învățătorului, un timp atât de lung, de ajuns a frânge viața unui om.

Cu cinste, respect și recunoștință datorește tot omul adevărat față de purtătorul unei slujbe atât de îndelungate, purtată cu greutate și suferință.

Răposatul în Domnul Teodor Feier, ca un ostaș credincios și brav și-a luat partea sa de muncă și greutate în timpul celor 35 de ani, până când puterile trupului au început a-l părăsi, trebuind a-se retrage cu puterile scăzute. Și ca cel ce și-a făcut bine datoria, lăsând locul altor puteri noaue, dănsul s'a retras să-și

petreacă în liniște celelalte zile ale vieții, dar viața sa cea mistuită și muncită în sbuciumări și greutăți, până în fine s'a mistuit tot în suferințe stingând-se acum ca o slabă luminare suflată de un vânt ușor.

Înainte noastră zac acum numai rămășițele sale pământești închise între aceste scânduri tăcute, iar sufletul și-a luat șborul către altă împărăție.

Ieln. Asc! Noi cei ce petrecem astăzi la mormânt pe acest răposat în Domnul, nu petrecem numai pe învățătorul Teodor Feier care a trăit învățând o întregă viață de om, — ci petrecem încă pe un mecenat, pe un binefăcător mare al bisericii și a neamului nostru românesc. Astăzi nu toți vor ști judeca și aprea în de ajuns însemnătatea și mărimea faptei sale de binefacere, prin fundațiunea de 20.000 coroane ce a făcut-o el, dar va veni timpul când pomenirea și numele seu vor străluci ca lumina înaintea lumii

Truda și agonisicela vieții sale nu spre îmbuibarea trupului, nici spre îmbrăcarea mărire și a falei deșarte a folosit-o ci spre întărirea, înaintarea neamului și a bisericii sale a întors-o, cu scop de ajutoare, binefacere și milostenie a semenilor sei.

Întocmai ca albina sirguincioasă, ce prin vreme bună și prin vreme rea, prin vânt și prin vifor, aleargă fără alinare din loc în loc de pe floare pe floare ca să strângă și să adune miere, din bunătatea, căreia mulți se îndulcesc, — astfel dânsul înfrânând poftetele și plăcerile trecătoare ale trupului, puțințelul seu crunt agonisit, l-a pus lângă puțințel și petrecică lângă petricică a clădit întreaga sa viață fără lene și încetare, ca la ziua morții sale o clădire minunată și prețioasă să se facă din ele, clădirea binefacerei, sub a căreia scut și ocrotire în viitor, mulți se vor ajutoare, mulți se vor rădica și mulți se vor milui.

Și cel ce astfel de sămânță a sămănat în lume, avea-va numele totdeauna cinstit în aducerea aminte a oamenilor; și ziua morții sale, e ziua în care se va înscrie în cartea vieții, după cuvintele sfintei Scripturi (dela Ecl. VII, 2): „Mai bun este numele bun, decât untul de lemn și ziua morții decât ziua nașterii.“ Iar în alt loc, la Pilde XXI, 21, zice: „Calea dreptății și a milosteniei afla-va vieță și mărire.“

Impodobitus'a cu aceste fapte, acest în Domnul fericit frate al nostru și astăzi pleacă înaintea Stăpânului, ca să-i dea seamă de talantul ce i-a încredințat aici. Nădăjduim că arătând acolo dobânda cea mare cu care a știut folosi talantul, Stăpânul îl va face părtaș de bucuria sa, și calea pe care astăzi pleacă va fi calea bucuriei și fericirii vecinice.

Plecând pe aceasta cale, își aduce aminte de cei cu cari a trăit și a petrecut aici în lume și cu sufletul se întoarce către dânsii, ca să-și ieie cel din urmă „rămas bun“ spre despărșire vecinică.

Adresându-se către obidata lui soție îi zice: Iubita mea soție! Vale de lacrimi curg pe fața mea vestezită, inima mi-se înecă de jele și durere, când înaintea de a pleca pe calea vecinice, încă odată cad

în brațele tale credincioase și îți zic rămas bun! Iubirea și purtarea ta de grije cu care m'ai îngrijit pe patul îndelungatelor mele suferințe, să ți-le respătească. Dumnezeu bunul, că ea nu le pot. Ostenelele și oboșelile ce ai făcut crezând că mă vindec, Dumnezeu să ți-le scrie în cartea faptelor bune. Te rugai să mă vindec, eată m'am vindecat. Părintelui ceresc i-s'a făcut milă de durerile mele și m'a chemat la sine. Acum nu mă doare nimic și după atâtea suferințe simțese liniște și odihnă. Rămăi cu bine iubita mea soție! Iartă-mă de toate cu ți-am greșit ori te-am supărat în vieță. Roagă-te lui Dumnezeu pentru mine, ca să-mi fie milostiv și să ne învednicească a-ne revedea întru fericirea cea sfântă din cercasca lui împărăție.

Iubiții mei nepoți! Voi cari cei mai de aproape ați fost mângăerea inimei mele, ați fost bucuria sufletului meu. Vă mulțămesc pentru dragostea și alipirea ce ați avut către mine. Vă mulțămesc pentru sprijinul și ajutorul ce mi-ați purtat până la oara morții mele. Nici eu nu v'am uitat pe voi, ci v'am cuprins în dragostea inimii mele. Și grije am purtat de voi și de următorii vostri, că în lume să aveți parte de cinste și mulțămire. Să nu uitati însă nici odată nici voi nici următorii vostri, că adevărata cinste și mulțămire purcede din fapta bună. Gândul și voința mea este, ca să fac dintre voi membrii de frunte și de folos neamului meu și bisericii mele. Eu cu sufletul voi priveghea din cer asupra voastră, să văd cum veți împlini aceasta dorință a mea, și împlinindu-o, veți avea de acolo binecuvântarea mea voi și următorii vostri, cu cari Dumnezeu după vreme vă va învednici.

De Dumnezeu și darul lui nici când să nu uitați și din calea adevărului și a dreptății nici odată să nu vă abateți, ca nici darul lui Dumnezeu pe voi se nu vă părăsească nici odată. De mine încă vă rog să nu uitați, ci să mă faceți părtaș în rugăciunile voastre, în faptele cele bune și în jertfele ce veți face, ca și voi se aveți parte de bine și fericire.

În urmă privind peste rîndurile voastre, văd că v'ați anuntat aci și alte neamuri, onorațiori și săteni; văd că ați venit și voi prieteni și colegi a mei preoți și învățători. Tuturor vă zic rămas bun, că de azi nu ne-om mai vedea mai mult. De azi nu voi mai fi cu voi, nici voi mai vedea lumea nici mărirea ei. Nu voi mai vedea frumșeța florilor, nici voi auzi cântecul păsărilor. Nu voi mai auzi curgerea apelor, nici suflarea vânturilor. Nu voi mai vedea iarba câmpurilor, nici frunza pădurilor. Nimic din toate aceste, căci astăzi părăsesc lumea, și chiar în acest ceas plec dela voi în calea cea vecinică, în care și voi ați venit să mă petreceți.

Mulțămindu-vă tuturor, cari ați ostenit la petrecania mea, ca să-mi dați onoarea cea din urmă, vă zic cu Sftul Ioan gură de aur: Rămâneți cu bine, că eu plec pe calea pe care n'a umblat nimenea.

În urmă vă rog pe toți, că dacă în cursul vieții mele am greșit cuiva cu ceva, se binevoiați a mă ierta

și să vă rugați dreptului și înfricoșatului judecător, ca să mă invrednicească de bucuria ce a făgăduit aleșilor săi, zicând: „Veniți binecuvântații părintelui meu, de moșteniți împărăția, care am gătit-o voauă dela întemeierea lumii.“ Amin.

Tr. I. Magier.

CRONICA.

AVIS! Se aduce la cunoștință tuturor acelor pe cari îi privește, că cere-rile ce se vor adresa Consistorului pentru admitere la examen preparandial, au să fie provăzute cu timbru legal de 1 coroană.

Cererile sosite netimbrate, nu se vor lua în considerare.

La Consistorul mitropolitan. P. S. Sa D-I Episcop diecesan a plecat Luni la amiază la Sibii, unde a luat parte la ședințele Preavener Consistor mitropolitan.

P. S. Sa s'a întors Mercuri d. am. la reședința sa.

Instalarea Episcopului din Timișoara. Mercuri a avut loc instalarea în scaunul episcopiei sârbești din Timișoara a P. S. Sale D-lui Dr. G. Letici, cu mare solemnitate, asistând floarea inteligenței sârbești din părțile bănățane la actul solemn.

* *Programa examenelor dela institutul ped.-teol. gr. or. român din Arad, la finea anului scolastic 1903/4.* este următorul: **Luni 3/16 Mai 8—12 c. IV. prep.** Maghiară, Română, Istoria patriei și Universală, Constituția. **Martți, 4/17 Maiu 8—12 c. IV. preparandistele.** **Mercuri 5/18 Maiu 8—12 c. IV. prep.** din celelalte studii. **Vineri, 7/20 Maiu 8—12 c. IV. prep.** privatistii. **Sâmbătă 8/21 Maiu 8—12 c. IV. prep.** cant și tipic. **Mercuri 19 Maiu (1 Iunie) c. I—III. prep.** cant, tipic și musică. **Joi, 20 Maiu (2 Iunie) c. I—II. teol.** cant, tipic și musică. **Sâmbătă, 22 Maiu (4 Iunie) c. III. teol.** cant, tipic și musică. **Luni-Mercuri, 24—26 Maiu (6—8 Iunie)** examen scripturistic de cvalificațiune Inv. **Joi, 27 Maiu (9 Iunie) 8—12 c. I. prepar.** **Joi, 27 Maiu (9 Iunie) 3—6 c. III. preparandistele.** **Joi, 27 Maiu (9 Iunie) 6—7 c. I—III. prep.** Gimnastica, **Vineri, 28 Maiu (10 Iunie) 8— c. I. teologic.** **Sâmbătă 29 Maiu (11 Iunie) 8— c. II. preparandial.** **Luni, 31 Maiu (13 Iunie) 8— c. II. teologic.** **Martți, 1/14 Iunie 8— c. III. prep.** **Mercuri, 2/15 Iunie 8— c. III. teologic** **Joi—Vineri, 3/16—4/17 Iunie 8— teologii privatisti.** **Sâmbătă 5/18 Iunie 8— preparanzii privatisti.** **Sâmbătă, 5/18 Iunie,** stabilirea clasificățiunei. **Dumineca 6/19 Iunie, Te Deum.** **Luni—Sâmbătă 7/20—12/25 Iunie,** examen verbal de cvalificațiune învățătorească. **Luni, 14/27 Iunie,** examen cu școala de aplicațiune. **Luni, 14/27 Iunie,** conferență finală.

† *Necrolog.* Cu inimă frântă de durere anunțăm încetarea din viață a mult iubitului și neuitatului

tată, frate, unchiu cumnat, preotul *Ioan Burdan*, întemplată în Sinitea la 26 April (9 Maiu) a. c. dimineața la 3½ oare după scurte suferințe, în al 52-lea an al etății și 26 al preoției sale. Rămășițele pământești ale defunctului s'au așezat spre eternă odihnă după ritul gr. or. Martți în 27 April (10 Maiu) a. c. la 11 oare a. m. In veci amintirea lui. Odihnească în pace! Anuța, Sofia, Aurelia, fiice Dimitrie Burdan, frate, ved. Iuliana Pap nasc. Micula, cumnată. Dr. Teodor Burdan, și soția nasc. Ciorogar, nepoți.

Răposatul a fost un preot dintre cei mai distinși: credincios neamului, cu sfințenie pentru altar, bun prieten și părinte blând poporului pe care l'a păstorit. Fie-i țărina ușoară!

Cântări discursuri și orății, de Petru Colțeu sunt foarte potrivite „cărțile” pentru premiarea școlarilor, cu ocasiunea examenelor finale. Se pot procura dela autor, în Dumbrăvița-per-Bêrzova comitatul Aradului.

* *Anunț literar.* În tipografia diecesană din Arad a eșit de sub tipar, tipărite fiind deja în a III-a ediție: „*Rugăciunile școlarilor și cântări bisericesti*”. Aceasta ediție e mult îmbogățită, ea pe lângă materialul din trecut mai cuprinde: Catavasiile „*Deschide-voiu gura mea*” și „*Crucea însemnând Moise*”, cari se cântă mai mult peste an; apoi *rugăciunile la masă*, „*Polieleul*” cu toate pripelele „*Mărimu-te*” de peste an, etc., — astfel că cartea va fi cu 3—4 coale de tipar mai mare ca cele din trecut. Totuși prețul s'a ridicat numai cu 10 fil., așa că în loc de 30 fil., va fi cu 40 fil. (20 cr.) Legătură elegantă aurită. — Cea mai folositoare carte pentru școlari și adulți.

Se poate comanda dela tipografia diecesană, librăria P. Simtion și învățătorul Nicolae Stefu Arad.

Cumpărătorilor se dă: până la 50 exemplare 10% — dela 50 în sus 20%.

Concurs.

Pentru ocuparea postului învățătoresc cl. I, dela școala gr. or. rom. din Checia-română (protopresbiteratul B.-Comloșului) prin aceasta se escrie concurs cu termen de alegere la 30 de zile dela prima publicare în „Biserica și Școala.” Emolumentele împreunate cu acest post sunt:

1. Salar în bani gata 440 coroane. 2. 20 chible grâu și 5 de cucuruz. 3. 2 jugere catastrale de pământ arător 1:0 cor. 4. 80 coroane pentru încălzământ, din care învățătorul alegând e obligat a încălzi și școala sa. 5. Pentru scripturistică 10 cor., pentru conferințe 15 cor.

Se notifică: că alegându-se învățător până la edificarea cvartirului învățătoresc — pe intravilanul școalei, — va primi anualminte o rebonificare de 80 cor., va fi îndatorat a plăti sarcinile publice pentru pământul beneficiat; ear cvincvenalul îl va primi numai după un serviciu neîntrerupt de 5 ani prestat în Chiecia-română.

Reflectanții sunt poftiți, ca recursurile ajustate conform regulamentelor în vigoare, adresate comitetului parochial din Checia-română, să le trimită M. On. Domn Paul Miulescu protopop și inspector școlar în Nagy-B-Komlos, ear până la alegere să se prezente în vre-o Duminecă ori sârbătoare în s. biserică din Checia-română pentru a-și arăta desteritatea în cant și tipic.

Alegândul învățător este obligat — fără alta remunerație — a conduce strana stângă.

Checia-română, din ședința comitetului parochial ținută la 11/24 Decembre 1903.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu mine: *Paul Miulescu*, protopresbiter și inspector școlar.

—□—

3—3

Pe baza ordinațiunii P. Vener. Consistor eparchial din Oradea-Mare Nr. 638/93 B. 1904 pentru îndeplinirea parochiei vacante din **Vêrciorog** (protopopiatul Peșteș) se escrie concurs cu termen de alegere **21 Maiu st. v. 1904.**

Beneficiul anual al acestei parochii se compune din: 1) Folosirea unui intravilan de 100□; 2), folosirea unui estravilan de circa 4 jugh., catastrale — după care darea o solvește epitropia parochială, — 3), de la 56 de case câte una vică cucuruz sfârmat; 4), de la 56 de case câte una zi de lucru, computată ziua la 40 fil.; 5), stolele usuete și suma stabilită și asigurnată din partea Inaltului Guvern, pe temeiul coalelor de fasiune; cari toate computeate la olaltă fac suma corâspunzătoare pentru parochie de clasa primă, la aspiranții cu 8 clase gimnasiale.

Recurenții sunt avisați a-și înainta recursurile lor dela prima publicare în 30 zile la P. On. oficiu protopresbiteral în Ūrgeteg p. u. Élesd și adresate comitetului parochial din Vêrciorog, și vor avea a se prezenta în cutare Duminecă sau sârbătoare în sfânta biserică din Vêrciorog, cu observarea § 18 din Regulamentul pentru parochii, pentru a-și arăta desteritatea omiletică și rituală

Din ședința comitetului parochial ținută în Vêrciorog la 9/22 Martie 1904.

Comitetul parochial.

Cu consensul administratorului ppresbit. *Iosif Moldovan.*

—□—

3—3

Licitațiuni minuende.

Pe baza Inaltului decis al Venerabilului Consistor diecesan din Arad de dtto 6/19 Maiu 1903 Nr. 2267/903 prin aceasta se escrie concurs de licitare minuendă pentru renovarea sfintei biserici din comuna **Chesint**, care se va ținea în 9/29 Maiu a. c. la oare în localitatea școalei cl. I. Prețul de esclamarie este: 5776 cor. 93 fil.

Cei cari doresc a licita sunt obligați a depune înainte de începerea licitațiunii vadiul de 10 %/o, — și stă în dreptul comitetului parochial a da lucrul aceluia dintre licitanți în care va avea mai mare garanță. Pla-

nul și specificarea de spese precum și condițiunile de licitație se află la subsemnatul oficiu parochial, unde fiecare licitant le poate studia.

Se notifică că concurenți nu-și pot pretinde nici un fel de diurnă seu viatec.

Chesint, la 25/8 Maiu 1904.

Ilie Moțu,

preot, președinte al com. paroch.

—□—

1—3

Pentru renovarea bisericii gr. or. rom. din **Seceani**, prot. Timișorii, preliminară în sumă de 7329 cor. 53 fil. se publică licitațiune minuendă cu oferte închise și verbală.

De renovat sunt: acoperirea bisericii și a turnulul cu tinichea (plev), facerea de nou: 3 uși și pardosirea bisericii, repararea gradiei, cerimei, ferestrelor scaunelor.

Reflectanții au să subștearnă ofertele lor închise la oficiul parochial până la 9/22 Maiu 1904 la 12 oare a. m., ear licitațiunea verbală se va ținea d. a. la 2 oare în localitatea școalei de băeți de aici; — și înainte de licitațiune au să depună la oferte, a alatura un vadiu de 10% în bani gata sau în hârtii de valoare acceptabile.

Planul și proiectul de spese precum și condițiunile se pot vedea la oficiul parochial din loc.

Seceani, 19 Aprilie (2 Maiu) 1904.

Vasilie Roman

par. pres. com. par.

—□—

2—3

Pe baza conclusului Ven. Consistor gr. or. rom. din Arad, de dtto 9/22 Aprilie 1904 Nr. 2146/1900 prin aceasta se publică licitațiune minuendă ținândă în **Sarafola** (Sârafalva), la 2/15 Mai a. c. la orele 2 p. m. în „școala mare“ rom. gr. or. din loc pentru edificare alor două școale rom. gr. or. în comuna numită pe lângă prețul de esclamarie 16654 cor. 10 fil.

Se observă ca tot în prețul acesta e calculata și edificarea altor apartamente, grajd etc.

Licitanții au să depună ca vadiu 10% în număr sau și în hârtii de valoare din prețul de strigare.

Planul și preliminarul de spese precum și condițiunile de edificare se pot vedea la oficiul parochial gr. or. rom. din loc.

Comuna biserică își rezervă dreptul de a angaja lucrul aceluia întreprinzător reflectant în care va avea mai multă încredere.

Pentru comuna bis. rom. gr. or. din loc.

Sarafola, la 15/28 Aprilie 1904.

Ioan Stana,

preot cond. of. paroch

3—3